

LITERATUUR EN KUNST.

Nieuwe Boeken.

VI.

S. Ulfers, Harro Walter.

Wie den naam leest van den bekenden em-predikant der Ned. Hervormde Gemeente van Rotterdam, Ds S. Ulfers, denkt aanstonds aan zijn mooien bundel dorpsschetsen „Oostloorn“.

Die schetsen zijn al vrij oud, een twintig jaar naar ik meen, en toch blijven ze altijd weer nieuw. Ze hebben een geheel-eigen stijl, in niets gelijk aan de stijlopvattingen van den tijd, waarin ze werden geschreven en dus ook niet vatbaar voor de evoluties, die deze opvattingen doormaakten. Ze hebben ook een geheel-eigen inhoud, onafhankelijk van elke tijd-theorie en daarom ook niet onderhevig aan de sindsdien veranderde inzichten. Ze zijn gebleven, die ze waren en vinden nu nog, evenzeer als toen, vele dankbare lezers. De kortgeleden verschenen tiende druk van den bundel bewijst zulks beter dan vele woorden.

Inderaand, „Oostloorn“ is een boek, dat men niet zou willen missen.

Zeker, we weten heel goed, dat het duidelijk den invloed verradert van Jan Maclaren; we weten ook, dat het te sterk is van sentiment, dat de menschen niet natuurlijk zijn, de werkelijkheid gekleurd is naar het ideaal, ja, we weten nog wel meer.

Maar dit alles neemt niet weg, dat we telkens weer herlezen het fijne hoofdstuk over „De groote droogte“ en het altijd weer mooi vinden; dat „Wiegen, de Droomer“ ons nooit verveelt met z'n overpeinzingen, evenmin als „Harden“ of „Goesting, de diaken“ met hun woorden. Blijvend den indruk heeft vooral ook „Iting, de klokkekluisder“ gemaakt, de man, wiens ziel „in de klok zat“. Heel het boek heeft iets lijns, iets, dat men altijd weer genieten kan en voortdurend weer genieten wil, omdat men, trots al de gebreken, zooveel diepte, zooveel menschenkennis er in voelt.

Geen wonder dus, dat ieder die „Oostloorn“ kende, blij-verrast was, toen in de pers een „pendant“ van deze dorpsschetsen werd aangekondigd met den roman „Harro Walter“, die soortgelijke beelden uit het groote-stadsleven geven zou.

Men herinnerde zich aanstonds Walter als den Hervormden dominee uit Oostloorn en begreep, dat een beroep naar de groote stad, naar Rotterdam, hem thans tot het middelpunt van deze nieuwe schetsen hadden gemaakt. Men begreep ook, dat, evenals in „Oostloorn“ in „Harro Walter“ de eigen levenservaring van den schrijver zou gekristalliseerd zijn, die immers zelf van z'n Overijsselsche gemeente naar Rotterdam vertrok.

Zoo was „Harro Walter“ al voor men het gezien had, geïntroduceerd.

Toen men het boek kreeg en las werden al deze overwegingen bewaarheid — maar in de hoofdzak werd men teleurgesteld, want „Harro Walter“ is een geheel ander boek dan „Oostloorn“. Er is blijkbaar veel gebeurd in de ziel van den schrijver, sinds Sonserff (de „doleerende“ dominee van Oostloorn) en Walter met elkander spraken over den twijfel. Want „Harro Walter“ is wat de godsdienstige beschouwingen betreft geheel „modern“.

Nu is allerwege al in de pers over dit boek

geschreven en voorzoover mij bekend is, was de eenstemmige conclusie, dat het niet aan te bevelen is voor onze kringen. Zelfs de niet-christelijke pers voorspelde, dat het onder de „orthodoxie“ geen gunstig onthaal vinden zou. Meerdere bladen argumenteerden deze uitspraak uitvoerig; ik geloof dus, dat we ons thans hiermede niet behoeven bezig te houden. Men leze maar eens de gesprekken van Walter en z'n vriend van Geuns over het „sympathieker begrip van God als zelf een rampzalige dan dat andere begrip van God als een zalige, die in zichzelf maar gelukkig blijft, terwijl de heele wereld naar den kelder gaat“ en Walters' conclusie uit dat gesprek, of het „niet mogelijk (is) met beide beenen binnen in dat Koninkrijk (der Hemelen) te staan, zonder iets met een kerk te doen te hebben“. Dan is men al voldoende georiënteerd.

Wat mij in 't bijzonder in dit boek heeft gefraspeerd is de bitterheid van toen. Gedachtig aan „Oostloorn“ is men geneigd daarin ironie te zien. En dat vermoeden wint veld door de voorrede van „Harro Walter“, waarin gezegd wordt, dat de schrijver „dankbaar en tevreden“ zal zijn, als het hem „eenigszins is mogen gelukken een verdedigend woord te voeren voor de Kerk — de Kerk in den besten zin opgevat, zooals de Kerk zich nu na den oorlog moge openbaren om de zielen tot God te trekken“. Maar dan bestaat die verdediging toch in het bitter scherp afbreken van wat naar de opvatting van den schrijver niet behoort tot de Kerk „in den besten zin“ en over die opvatting valt in ieder geval nog wel eens ernstig te praten, om 't nu maar niet anders te zeggen.

Meerdere passages maken zelfs den indruk van hatelijkheid. Zoo de beschrijving van het ontactische (en heel onwaarschijnlijke) optreden van dien dominee bij het sterfbed van Mevr. d'Alart, en meerdere gesprekken van Walter met buiten de Kerk staande menschen. Dikwijls ook vindt men gedeelten, die blijkbaar bedoelen op misstanden te wijzen, maar door den scherp ironischen toon valt de schrijver zoozeer in overdrijving, met opzet dan wel onopzettelijk, dat alle opbouwende kracht er uit verloren gaat. Zulke stukken zijn b.v. de oraties van Ds Stevinnus, het woord, dat een diaken op de kerkraadsvergadering spreekt naar aanleiding van den nood der armen, de „discussie“ over diens voorstel op het ministerie van predikanten e. d. Goede resultaten, die uitsluitend vrucht waren van hateligheden zal Ds U. intusschen in z'n lange leven nooit hebben gezien.

En waar de schrijver van alle ironie ver is en ernstig spreekt, staan we dikwijls even ver van hem af met onze meening. Van een weg die „door de Schoonheid (gaat) tot het Koninkrijk der Hemelen“ b.v. weten wij niet.

Bepaald zwak is de samenstelling van het boek.

De schrijver heeft z'n, blijkens de voorrede, historische stof in roman-vorm geconcipeerd. Daardoor is, wat de groote verdienste is van den schetsenbundel „Oostloorn“, het eigene, het van tijd-opvatting onafhankelijke, hier tot een niet goed te maken fout geworden. Want de roman-samenstelling is die van veertig, vijftig jaar terug. De volkomen onderwerpsche toevalligheden, die allemaal precies op 't juiste moment gebeuren, vieren hier nog hoogtij. Terwijl men in de moderne productie angstvallig zich hoedt voor, wat we wel schetsend noemen „ze krijgen elkaar“, het samenvallen van onlogische feiten, is deze roman een bijna naïef type van dat soort. Als het boek niet geschreven was

door een man als Ulfers — en in z'n onderdeelen niet van een fijnen geest getuigde — zou het kwalijk een plaats in de literatuur verdienen. Men bezie eens deze lijn:

Harro Walter heeft, nog in Oostloorn, eens een ontmoeting gehad met een jonge-dame. Zij liet een boek in 't water vallen en hij, toevallig op dat punt met een bootje aanwezig, vischte het op. In Rotterdam heeft hij deze jonge-dame al eens weer gezien. Maar op een morgen, bij een boek-handelaar binnengaande, komt zij uit diens winkel en laat bij ongeluk het gekochte boek in den modder vallen.

Dit feit wordt natuurlijk aanknopingspunt voor een gesprek. Samen wandelen ze op. Zij toont weinig toeschietelijkheid. Dan, ineens op de Blauw vlak bij hen, een aanrijding! Een particuliere auto rijdt een kind omver. Natuurlijk een oploepje. Walter, 't eerst er bij, neemt den jongen op, en draagt hem naar de auto. Daar zit ... de vader van het meisje. Deze stapt uit en Walter met Dechtine (zoo heet ze) brengen het kind in de auto naar zijn huis, dat staat ... midden in Walters' wijk.

Een poos later gaat Walter de groote kantoren langs om geld voor de armen. Hem wordt als hij zonder mild genoemd zekere heer D'Alart. W. wordt toegelaten, praat met dien heer, krijgt een groote gift ... en bemerkt, dat de gever Dechtine's vader is. Zoo komt nadere kennismaking, een uitnodiging ten eten volgt. Bij dien maaltijd wint Walter de achting van vader en dochter en als de vader onverwacht wordt weggeroepen blijft hij met de dochter alleen achter. Een vertrouwelijk gesprek ontploft zich ... het laatste hoofdstuk heet „De Trouwdag“.

Dit is de hoofdader van het boek, die, zonder de bekoorlijkheden van Ulfers' schrijvers-talent en in een stijllooze volgorde aangegeven, voor moderne opvatting niet meer bestaanbaar is als geraamte voor een roman.

Ook in de nevenzaken dezelfde conceptie! Als Walter op een laten avond slaags raakt met een drietal souteneurs, wier buit hij heeft trachten te redden, wordt hij ontzet door den toevallig passeerenden Collega Stevinnus! En als hij met Dechtine langs het Scheveningsche strand wandelt, krijgt hij door het redden van een drenkeling gelegenheid aan de mondaine omstanders te toonen, dat een dominee ook een gewoon mensch is, enz.

Vergelijkt men nu deze compositie eens met die van „Oostloorn“, dan ziet men waar de fout schuilt. Ulfers is geen roman-schrijver, maar een novellist. Zijn talent ligt niet in de samenstelling, maar in de beschouwing, de analyse van de menschen en de toestanden, zooals ze zijn. Juist omdat „Oostloorn“ uit losse schetsen bestaat, zonder onderlinge groepeerings, is het zoo goed. Want dan brengt de gave van den auteur om menschen te zien en te laten zien vanzelf een zekere draad van gebeurten door het boek heen. Ik stel mij voor, dat als ook in „Harro Walter“ deze vorm behouden was, het betere van het boek veel beter tot z'n recht zou gekomen zijn.

Want men meene niet, dat „Harro Walter“ een onbeduidend boek is. Ik zinspeelde al een paar maal op Ulfers' fijnen geest en die verloochent zich ook in dezen roman niet. Tal van voortreffelijke fragmenten trekken aan m'n aandacht voorbij, terwijl ik schrijf, fragmenten, vol van diepe menschenkennis, getuigend van de rijke levenservaring van den groote-stadspredikant. Het gesprek van Walter met den dood b.v., z'n ontmoetingen in „de wijk“, z'n strijd door innerlijke onbevredigdheid en zooveel losse stukken meer. Zeker eigenaardig is het daarbij te

in het verkleuren van het haar en de oogen, en vooral in het wonderbare groeien zelf, tal van verschijnselen op, die geheel afwijken van den normalen gang; evenzoo treft ons in den ouden dag b.v. het afstompen der zintuigen, het vergrijzen van het haar, het uitvallen der tanden, het kindsch worden, enz. enz.; en daar tusschen ligt het eigenlijke normale leven, waarin onze lengte blijft die ze is, de kleur van haar en oog jaren lang onveranderd meêgaat, en het aan anderen en onszelf toetschijnt, als ware het ondenkbaar voor ons anders te zijn, dan we ons in die jaren vertoonen.

Dezen regel nu kan men allerwegen in de schepping waarnemen. Buitengewoon is de aanvang des jaars, als in de lente een nieuwe wereld uit den ontdooiden bodem komt gluren; evenzoo buitengewoon is het einde van het jaar, als we sneeuw getooverd en ijs gekunsteld en heel de natuur met haar doodswade overtoogen wordt; maar tusschen die beide ligt de lange tijd van Mei tot November, waarin het schijnt als bleef de natuur wat ze was. Geheel hetzelfde valt op te merken bij de ontwikkeling van elke plant, van elk dier, schier bij elk natuurverschijnsel. Het kan er niet komen, zich niet openbaren, zijn plaats niet innemen, of er moest iets buitengewoons gebeuren; evenzoo kan het zijn voleinding niet vinden, zijn bestemming niet bereiken, noch weggaan na die bereikt te hebben, zonder dat er opnieuw een schijnbare strooming in den gewonen levens-gang ontstaat; maar tusschen die beide ligt steeds een onveranderlijk en langdurig proces van geleidelijk voortleven, waarbij al het buitengewone is afgesneden.

Indien ge dus niet het meesnoer van menschelijke oppervlakkigheid, maar den regel der schepping toepast, moet ge verwachten, dat ook bij het Christendom zich het verschijnsel zal voordoen: i.e. dat het in den aanvang wonderbaar; 2e. wonderbaar ook in zijn scheiding; en 3e. in den tijd die daartusschen ligt gewoon zal zijn.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

LXVI.

59. Uit het Woord. Stichtelijke Bijbelstudien. Derde Bundel. Amsterdam, J. H. Kruyt, 1879.

Deze bundel, die in Januari 1879 verscheen, bestaat uit 5 stukken, zijnde:

I. Wedergeboorte en Bekeering, overgedrukt uit het Zondagsblad, 26 April—26 Juli 1874.

II. Volmaakbaarheid, uit De Heraut, 17 Maart—4 Aug. '78.

III. Natuurlijke Godskennis, uit het Zondagsblad, 2 Aug.—15 Nov. '74.

IV. Maranatha, uit het Zondagsblad, 22 Nov.—20 Dec. '74.

V. De Wonderen, uit het Zondagsblad, 10 Januari—18 April '75.

Uit het bovenstaande blijkt reeds, dat deze artikelenreeks niet gebundeld werd naar de volgorde, waarin zij indertijd verschenen waren. De Heraut-artikelen over de Volmaakbaarheid uit '78 staan nu tusschen de andere artikelen uit het Zondagsblad van '74 en '75 in.

Erger is echter, dat de reeks over de Wonderen hier niet compleet werd afgedrukt. In dezen bundel toch bevat ze slechts 13 artikelen, terwijl haar getal in het Zondagsblad 18 bedraagt (23 Mei—20 Juni '75). De langdurige ziekte van Dr. Kuiper was waarschijnlijk oorzaak, dat deze leemte aan zijn aandacht ontsnapte.

Overigens moet ze elken aandachtigen lezer wel in het oog vallen. Immers, in het eerste artikel onderscheidt Dr. Kuiper één wonderkring, die den Vader, een anderen, die den Zoon, en een derden, die den Heiligen Geest tot eigenlijken Bewerker en middelpunt heeft. En nu blijft de behandeling van deze stof midden in den tweeden wonderkring steken. De schrijver noemt daar in de reeks wonderen, die aan Jezus' naam verbonden zijn: 1o. het wonder van Jezus' persoon, 2o. de wonderen die aan zijn persoon geschied zijn, en 3o. de wonderen, die hij gedaan heeft of doen zal. Maar van deze laatste wonderen lezen we dan verder niets. Uit deze ontbrekende artikelen doen we daarom hier een groep. In artikel XV lezen we:

Sommigen struikelen er over, dat Jezus wel wonderen deed voor achttien eeuwen; naar luid der profetie ze ook weer doen zal in het einde der dagen; maar ze nu niet doet. Juist dat „nu niet“ wekt hun twijfel.

Toch kon dit anders zijn.

Reeds een eenvoudig opmerken immers van wat er met ons eigen lichaam gebeurt, zou als hoogst natuurlijk doen voorkomen, wat thans bevreemdend en onnatuurlijk schijnt.

Of valt het te ontkennen, dat ook het leven van ons lichaam bij het begin en bij het einde buitengewone verschijnselen vertoont, terwijl tusschen dat begin en het einde ons eigenlijk leven ligt, dat zonder eenig verschijnsel van dien aard stil en kalm voorbijgaat?

Buitengewoon, een wezenlijk wonder, een door verstand noch rede te verklaren gebeurtenis is zoowel de geboorte aan het begin als de dood aan het einde; na de geboorte levert de eerste ontwikkeling, b.v. in het tanden krijgen en wisselen, in het uitvallen en weer opkomen van het haar,

bemerke
herinne
meer ve
de nove
widen
bekom
Ook
heden z
soms, d
door z
de ande
het vers
steekt o
En da
van di
kennen
toe, da
de rom
Bepaald
gevormd
te scher
moore é
varen g
men no
de conc
de juiste

In aan
dienst e
op een
mogelijk
dienst o
Tot d
beide u
langen t
perd. Z
en getre
het volk
malen v
Evangel
en hove
dan ool
ook den
hanteere
eenige a
Dat d
woren;
ten voet
spoedig
Bij h
de onder
deelen o
deel, da
en de l
mogelijk
vorming
zijn op
Zoo k
des. Wo
zers. De
en nam
hoofdsch
zonden l
te flink
en moet
dienst w
dienst. E

Va
zijn
bij h
plaa
Chr
versc
send
zijn l
selen
regel
zich
blijve

En vo
Oo
in de
ren,
in elk
open
Zel
wond
baar,
stol
Er
wezig
mens
Dri
De
God
kies
in h
en v
hoo
Een
indie
bekle
ambt
deze
de a

in onderdeelen
- zou het kw-
erdienen. Men

looren, eens een
une. Zij liet een
toevallig op dat
vischte liet op
te-dame al eens
n, bij een boek
uit diens winkel
ook in den mod-

opingspunt voor
e op. Zij toont
ns op de blaak
particuliere auto
oploople. Walter
i op, en draagt
de vader van het
niet Dechtine (zoo
to naar zijn huis,
wijk.

grootte kantoren
wordt als hij
er D'Alart. W.
r, krijgt een groote
Dechtine's vader
een uitmoediging
wint Walter de
n als de vader
lijft hij met de
ouwelijk gesprek
mistak heet „De

ek, die, zonder
rijvers-talent en
i, voor moderne
s als geraamte

conceptie! Als
raakt met een
eft trachten te
toevallig pa-
rij met Dechtine
ndelt, krijgt hij
ing gelegenheid
oonen, dat een
is, enz.

e eens met die
de fout schuilt.
r een novellist
telling, maar in
e menschen en
t omdat „Oost-
nder onderlinge
dan brengt de
a te zien en te
van gebeuren
or, dat als ook
ouden was, het
t z'n recht zou

to Walter" een
al een paar maal
oehent zich ook
rtreffelijke frag-
voorbij, terwijl
nenschennissen
g van den groo-
Walter met den
wijk", z'n strijd
i zoovele losse
s het daarbij te

en de oogen, en
en zelf, tal van
ken van den nor-
en ooden dag by
t vergruizen van
den, het kindch-
en ligt het eigen-
te lengte blijft de
lang onverander-
szelven toeschijnt
is anders te zijn.

egen in de schep-
is de aanvang
deuwe wereld uit-
ren; evenzoo bleef
het jaar, als de
teld en heet de
ogen wordt; maar
tijd van Mei tot
bleef de natu-
op te merken bij
in elk dier, schiet
n er niet kon-
et innemen, of er
ten; evenzoo kan
zijn bestemming
bereikt te hebben
nbare stoornis in
naar tusschen die
lijk en langdurig
i, waarbij al be-

ervan menscheijde
der schepping toe-
k bij het Christen-
oorden: 1o, dat
baar; 2o, wonder-
en 3e, in den
on zal zijn.

bemerken, hoe juist in die gedeelten de toon sterk herinnert aan „Oostloorn", soms zelfs daarvan niet meer verschilt. Uffers is in deze fragmenten weer de novellist, die zich geheel aan z'n beschouwing wijden kan en om compositie zich niet hoeft te bekommeren.

Ook in z'n spreken over kerkelijke aangelegenheden zegt hij vaak mooie dingen, beschamend soms, door levensleed gestempeld veelal. Maar juist door zulke passages wordt de tegenstelling met de anders-klinkende gedeelten zoo scherp en krijgt het vermoeden grond, dat daar bitterheid achter steekt of zelfs vijandschap.

En daarom kan een wijzen op de verdiensten van dit boek niet ons laatste woord zijn. We erkennen ze, maar voegen er toch onmiddellijk aan toe, dat ze onze bezwaren niet verminderen. Want de roman is zeker niet voor iedereen geschikt. Bepaald gevaarlijk zelfs is hij voor jonge, nog niet-gevormde menschen, om z'n scepsis, z'n dikwijls te scherpe critiek, z'n bitteren toon. Het fijne, het mooie erin spreekt alleen tot hen, op wie de ge-vaaren geen vat meer hebben en zelfs dan moet men nog voorzichtig zijn. Ik geloof dan ook, dat de conclusie „niet geschikt voor onze kringen" de juiste is.

C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Een reformatorisch rapport.

In aansluiting met ons vorig artikel over Hoofddienst en Hulpdienst, vestigen wij nu de aandacht op een rapport, waarin gehandeld wordt over de mogelijkheid en wenschelijkheid, om den medischen dienst over te dragen aan een vereeniging.

Tot dusver gingen hoofddienst en hulpdiensten beide uit van de kerken. Echter werden sinds langen tijd daartegen verschillende bezwaren geopperd. Zoolang de arbeid nog aan het begin staat, en getracht moet worden eenige aansluiting aan het volk te krijgen, vallen de diensten samen; meermalen wordt dan gezien, dat de zendeling het Evangelie brengt, aan zieken medicijnen uitreikt, en bovendien nog school houdt. Zelfs bleef het dan ook hierbij nog niet; de zendeling moest ook den hamer en andere werktuigen weten te hanteeren; hij was timmerman, tuinman en nog eenige andere „mannen" meer.

Dat dit een ideaal-toestand is, zal niemand beweren; doch het was dikwijls noodzakelijk, om vasten voet aan wal te krijgen. Toch werd dan zoo spoedig mogelijk naar verandering uitgezien.

Bij het groeien van den arbeid kwamen voor de onderscheidene takken van het missionaire handelen ook verschillende arbeiders; dat gaf dit voordeel, dat elk onderdeel tot zijn recht kon komen, en de hoofddienst van de hulpdiensten zooveel mogelijk werd losgemaakt; tijdelijk moge zulk een vermenging geduld worden, en zelfs noodzakelijk zijn, op den duur kan het niet gehandhaafd blijven.

Zoo kwamen er naast de missionaire dienaren des Woords missionaire artsen en dito onderwijzers. De hospitaaldienst bloeide voorspoedig op, en nam zelfs zulke afmetingen aan, dat sommigen hoofdschuddend gingen vragen, of de kosten wel zouden kunnen worden gedragen; de regeering tastte flink in den subsidiebuidel, maar toch moest en moet in sommige kerken meer voor dezen hulpdienst worden opgebracht, dan voor den hoofddienst. En dat is natuurlijk niet in orde; de hoofd-

dienst mag niet in het gedrang komen, maar moet hoofddienst blijven.

Met de scholen ging het ook den goeden kant uit, maar deze dienst toont toch een aanmerkelijk verschil met den medischen dienst. Immers, wij maken onderscheid tusschen de gewone Inlandsche scholen, en de scholen, waarop het Hollandsch de voertaal is; de eerste soort scholen vragen van de zending kerken niet zooveel geld, omdat de leerkrachten (Inlanders) niet zoo duur zijn, en de regeering groote bijdragen verleent. En de andere scholen: de Hollandsch-Chineesche en de Hollandsch-Inlandsche, gaan voor het meerendeel van afzonderlijk daarvoor opgerichte vereenigingen uit; de kerken subsidieeren wel, doch hebben er geen rechtstreeksche zorg voor.

Het ligt dus voor de hand, dat reeds lang de vraag bij sommigen opkwam, of met name in den medischen dienst geen verandering ware aan te brengen. Ook wij hebben in deze rubriek reeds meerdere malen er op aangedrongen. Behalve het bezwaar, dat de hoofddienst in de knel zou raken, noemen wij ook als bezwaar, dat het aanvaarden van de subsidie moeilijk overgebracht kon worden met het standpunt, dat onze kerken steeds hebben ingenomen, n.l., dat zij als kerken geen rijkssteun begeerden. En nu is het wel waar, dat de kerken dien steun hier niet voor zichzelf vroegen, maar voor de hulp, aan zieken te verlenen, doch dit verandert niets aan het feit, dat de kerken als zoodanig dien geldelijken steun kregen.

Deze en andere bezwaren hebben den kerkeraad der Geref. Kerk van Amsterdam er toe gebracht aan zijn commissie van advies voor de zaken der zending op te dragen, een rapport op te maken over de vraag, of het ook gewenscht en mogelijk zou zijn den medischen dienst der zending over te dragen aan een vereeniging.

Deze commissie heeft vanwege het algemeen belang dezer zaak contact gezocht met eenige broeders uit verschillende deelen des lands. Resultaat van samensprekingen was ten slotte een rapport, dat wij in ons opschrift „reformatorisch" noemden.

Bij het doorlezen van dit rapport, waarin men dadelijk de meesterhand van Ds Breukelaar opmerkt, treft ons allereerst, dat er geen enkel principieel bezwaar tegen zulk een scheiding wordt ingebracht. Dit doet ons te meer genoegen, omdat daarmede, zij het ook zijdelings, den gedachtegang van ons vorig artikel over Hoofddienst en Hulpdienst als juist wordt erkend. Als men zich op het standpunt stelt, dat de hulpdienst eigenlijk zendingswerk is, gelijkstaande in beginsel met de prediking des Woords, dan zou natuurlijk overdracht van dien dienst aan een vereeniging ongeoorloofd zijn. Het verheugt ons, dat de commissie blijkens het niet noemen van een beginsel-bezwaar, er juist zoo over denkt als wij.

Over de wenschelijkheid, om den hospitaaldienst over te dragen, zal wel niet veel verschil onder ons bestaan. Een andere vraag is, of het mogelijk zal zijn. Deze dienst is zoo nauw aan den hoofddienst verbonden, en is van zulk een verreikende beteekenis voor den eigenlijken zendingsarbeid, dat het niet gemakkelijk zal vallen, bij een mogelijke scheiding toch het verband te handhaven. Vast moet staan, dat zulk een vereeniging den medischen dienst zal uitoefenen enkel en alleen in het belang der zending. Het zal moeilijk zijn te bewijzen, dat een vereeniging zich het lot der kranke Javanen heeft aan te trekken alleen uit overweging van barmhartigheid; maar zou dit nog kunnen, de kerken mogen niet haar hospitalen overdoen aan een ver-

eeniging, die zelfstandig haar weg gaande, zich om de zending niet bekommeren zou.

Die medische vereeniging zal dus een soort zendingsvereeniging moeten zijn, d.w.z., dat zij haar medischen dienst zou verrichten alleen, of tenminste hoofdzakelijk, met het oog op het zendingswerk. En al zal hier bijna alles afhangen van den goeden wil wederzijdsch, toch is het gewenscht, deze dingen nauwkeurig te stipuleeren. Het rapport spreekt dit dan ook nadrukkelijk uit.

Om de continuïteit met het verleden te handhaven, is het rapport zelfs van gedachte, dat het noodig zal zijn, dat op elk terrein een vereeniging of comité in het leven worde geroepen, om den medischen dienst op dat terrein over te nemen; b.v. Friesland zal voor Keboemen hebben te zorgen enz. Voorzeker ligt hierin een goede gedachte; de historische band blijft alzoo trekken; Friesland voelt natuurlijk het hospitaal te Keboemen als zijn hospitaal, en zal gemakkelijk daarvoor blijven zorgen. Of dit echter op den duur bevallen zal, is voor ons nog de vraag; want goed bezien is het toch maar schijn, om dat hospitaal te Keboemen dan nog als Friesland's bezit te beschouwen; want niet Friesland's vereeniging heeft de beslissing over dien hospitaaldienst in handen, tenminste niet alleen; „de Algemeene Commissie" zal er toch ook een woordje in hebben mee te spreken. Zoo bezien wij tenminste de zaak. En al zou voorloopig elke provincie haar eigen terrein medisch behandelen moeten, dan is het toch nog de vraag, of niet op den duur de krachten moeten saamgetrokken, waar dit noodig blijkt.

Tevens missen wij in het rapport een oordeel, hoe het nu met Zeeland moet, dat zijn krachten niet aan den medischen dienst kon geven, doch op den hoofddienst geconcentreerd heeft. Daar zou, naar het rapport, een vereeniging op het oogblik al zeer weinig zin hebben, tenzij dan, om tot medischen dienst te komen.

Dit rapport is niet het laatste woord over deze zaak; want eerst moeten de zending kerken elk afzonderlijk de voorstellen, er in vervat, aanvaarden. En dan ligt het in de bedoeling, om het advies in te winnen van de algemeene vergadering van missionaire dienaars op Midden-Java (naar Soemba's oordeel wordt niet gevraagd); en daarmee is de zaak nog niet klaar; want dan zal ook nog aan de Generale Synode in overweging gegeven worden, om eenige, hierop betrekking hebbende, artikelen in de Zendingsorde te veranderen.

Dus er behoeft geen vrees te bestaan, dat overhaast gehandeld zal worden.

De kerken zullen ongetwijfeld met belangstelling van het rapport kennis nemen.

Om het belang van de zaak geven wij de overwegingen, inzake het verband tusschen de kerken en tusschen de vereeniging(en).

1o Elke regeling te dezer zake moet zich zoo nauw mogelijk aansluiten aan de historie. De continuïteit moet zoo min mogelijk worden verbroken, opdat er bij de overdracht in den gang van het werk, zoowel in Holland als in Indië, bijna geen verandering gevoeld worde en alle schokken worden vermeden.

2o Er moet een innig contact blijven tusschen den Medischen dienst op elk terrein en de kring, die in Nederland voor de zending op dat terrein zorgt. Het is mede de kracht van de Geref. Zending, dat elk terrein een groep kerken heeft, die zich voor de bearbeiding van dat terrein verantwoordelijk gevoelen. Dat contact moet, ook wat den Medi-

Lichaam des Heeren slechts in haar schoot, maar in haar schoot dan ook volheerlijk, door de ziel ervaren wordt.

Blijft zulk een Kerk ons voor altijd onthouden? We vreezen zoo.

De kinderen Gods in ons vaderland staan gedeeld, gesplitst, gescheiden. Ze lieven, ze minnen, ze verwikken elkander niet. Soms noemen ze elkaar nog broeders, maar ze voelen niet, dat ze één's Mans kinderen zijn. De broederlijke liefde is niet gebleven! Zoo is het met alles.

De prediking mist voor alle dingen de zalving des Heiligen Geestes. Onze leeraars putten zich uit. Ze doen wat ze kunnen. Maar wat de Gemeente hebben moet, krijgt ze niet. Elken Sabbath moest het Jezus zijn die uitdeelt, en het door zijn leeraars naar de nederzittende schare liet dragen. Maar juist die uitdeeling, die geregelde, die voedende, die allen bereikende uitdeeling blijft achterwege. Er wordt te weinig ontvangen, om waarlijk te kunnen geven.

Waar toe meer?

Hoe staat het met onze publieke geboden? Tast, proeft ge, beluistert ge er den diepen grondtoon van den hart en ziel doorzoekenden Trooster in? Wat dunkt u van het Sacrament? Van uw Doop, van uw Avondmaal?

Is uw kerkeraad drager van geestelijke macht, door den Koning der Kerk op hem gelegd en daardoor de Gemeente imponeerde, bindende, leidende?

O, leden van het Lichaam onzes Heeren! waarom, waarom blijven we in onze geestelijke ellende van den levensgloed des Eeuwigens zoo ver?

Men ziet, het zijn aangrijpende stukken, die in de uitgave van deze reeks Bijbelstudien verdonkermaand werden.

Mogen ze bij een herdruk nog eens aan het licht komen!

En ten slotte is er nog een andere werking des Heiligen Geestes, waarbij God eenig mensch uitkiest, om eenige bijzondere kracht, 't zij voor zoolang hij leeft, 't zij voor een korter tijdvak, door hem aan anderen te openbaren en op anderen te doen werken. Deze pleegt men meer bijzonder de gaven des Heiligen Geestes te noemen.

De schrijver toont dan nader aan, hoe in elk dezer drie het wonder is.

Vreemder nog dan het uitvallen van vier artikelen in deze reeks over de Wonderen, is het uitblijven van een geheele reeks, die oorspronkelijk toch voor dezen derden bundel aangekondigd was (zie de advertentie in het Zondagsblad van 13 Juni 1875) over: Het mystieke Lichaam des Heeren, Zondagsblad 27 Juni—29 Augustus 1875).

Ook hieruit doen we een greep. Het slotartikel eindigt aldus:

Men heeft er ons aan gewend de Kerk of wat der Kerke is als een koude, dorre materie, van geen aangelang voor onze ziel, als de eere Gods niet rakende, tot een quaestie van scribaats en attestatiën, van plantgeld en secundi, van stembriefjes en cijfers te verlagen.

Dat blijve zoo niet.

Daar lijdt elk kind van God schade bij.

Dat is onverantwoord tegenover het opkomend geslacht.

Tot aanwijzingen komen we in deze Bijbelstudien niet; slechts dringen we er op aan, dat men deze waarheid onder de oogen zie: Voor dit en het toekomstige geslacht is de ontstentenis van een deugdelijk Kerk een onberekenbare schade.

Deugdelijk zal die Kerk dan eerst zijn, indien er geen kinderen Gods dan in haar gewonnen en geboren worden, en de levensgloed van het mystieke

Van welken aard die wonderbare verschijnselen zijn mogen, doet daarbij niets ter zake. Ze zijn anders bij het jaar dan bij den mensch, anders bij de plant dan bij het dier, en moeten dus ook bij het Christendom wel anders dan bij die alle zijn; verschijnselen bij dat Christendom als zoodanig passend en voegend; samenhangend met zijn aard en zijn komst in de wereld bevorderend; maar verschijnselen, die onderworpen waren aan dezen gemeenen regel, dat ze er geweest waren in het begin, zich aan het einde herhalen, maar inmiddels uitblijven zouden.

En voorts uit artikel XVII:

Ook de Heilige Geest doet wonderen; wonderen in den meest eigenlijken zin des woords; die wonderen, wier onafgebroken voortdurend 's Heeren macht in elke eeuw, in elk land, in elke geestelijke beweging openbaart.

Zelfs van ongeloofvige zijde is toegestemd, dat deze wonderen op geestelijk gebied even onverklaarbaar, mysterieus en aanbiddelijk zijn, als de meer stoffelijke wonderen.

Er is een wonder van den Heiligen Geest aanwezig, zoodra en zoo dikwijls de levende God eenig mensch voor zijn instrument gebruikt.

Drieënel kan deze werking zijn.

De volste en rijkste grijpt plaats, indien de levende God eens voor altijd een scheepsel, tot zijn instrument kiest, aanneemt tot zijn kind en nu zijn Geest in hem werken, voor hem denken, d.i. bidden, en door hem spreken laat. Dit is wedergeboorte.

Een geheel verschillende werking grijpt plaats, indien de Heilige Geest iemand die met het ambt bekleed is, bezigt en gebruikt, om door hem in zijn ambtelijke waardigheid te doen en te werken, wat deze mensch zelf nooit had kunnen doen. Dit is de ambtelijke gave.